

Magistri Iohannis Hus **Opera omnia**, t.IV, Opera Bohemica minora — Drobné spisy české. Praha, Academia 1985, stran 601.

Ač před sebou máme vydání Husových českých spisů, je na místě zabývat se jím v časopise, v němž je jinak patřičně věnovat pozornost textům, psaným latinským jazykem. V Husově tvorbě tvoří české a latinské spisy nedílnou jednotu, stejně jako tvoří jedinou starší českou literaturu projevy psané oběma jazyky. Sama kniha, o níž píšeme, je toho nad jiné názorným dokladem: vydavatel (uváděný *suppresso nomine*, je jím Zdeněk Daňhelka) ukázal zejména prostřednictvím příloh k vlastní edici, že české spisy Husovy byly mnohdy zpracovány latinských předloh a že naopak díla Husova byla dále (někdy lze říci zpětně) překládána do latiny, a hlavně, jak se to dalo.

Ježto jsem o celku této edice referovala na jiném místě (Husitský Tábor 1987, s. 408—409) a mohu odkázat též na recenzi J. Hrabáka (Listy filologické 1986, s. 251 až 252), budu se věnovat v celé publikace právě jen latinsky psaným přílohám.

Jsou to: příloha 1 — text Pseudoaugustinova traktátu *Speculum peccatoris*, jehož úpravou je Husovo Větší zrcadlo hříšníka. V obou mikulovských rukopisech, jichž zde použil, shledal vydavatel verzi bližší Husovu českému zpracování, než je ta, již otiskl Migne. Přílohy 2—4 jsou překlady do latiny Menšího zrcadla hříšníka. Většího zrcadla hříšníka a Provázku třípramenného z 15. nebo začátku 16. stol.; texty dosud nebyly v úplnosti vydány. Příloha č. 12 je latinský *Tractatus de fide catholica*, což je vlastně překlad *Katechismu a Jádra učení křesťanského do latiny*, vydaný už dříve E. Havelkou, připisovaný Mikulášovi z Drážďan (budeme se mu věnovat ještě dále). Příloha č. 13 je latinské zpracování původní redakce Devíti kusů zlatých, které rovněž dosud vydáno nebylo. Příloha č. 15 je latinský překlad druhé redakční úpravy Devíti kusů, jež známe z tisku z r. 1574. Konečně přílohy 21—23 se vztahují k Husově písněvé tvorbě.

Již z tohoto přehledu jen části příloh může být zjevné, že se editor skutečně snažil zpracovat všechny pramenný materiál k Husovým drobným českým spisům a že se pokusil — což se mu, pokud možno posoudit, plně zdařilo — vypracovat edici, která by byla na nejvyšší úrovni, již umožňuje současné vědění o Husovi a jeho díle (viz vydavatelovu předmluvu, s. 39—40). Vydáním příloh pak byly sledovány dvě věci (s. 34) — za první možnost hlubšího pohledu do Husovy spisovatelské dílny, za druhé další osud Husových děl v jejich pozdějších redakcích a různých úpravách. Je tak připraveno pole působnosti pro filology, zejména latiníky, kteří teď mohou detailněji porovnat jazyk Husových českých spisů a jejich latinských předloh a zpracování, což vyjeví skutečnosti nejen jazykové, nýbrž se ukáží i významové posuny, důležité pro dějiny Husova, husitského, popř. dalšího reformačního myšlení.

Vrátím se nyní k příloze č. 12, k latinskému traktátu *De fide catholica* jakožto k rozšířenému překladu Husova *Katechismu a Jádra učení křesťanského*. E. Havelka (Husitské katechismy, Praha 1938) a po něm F. M. Bartoš připsal traktát Mikuláši z Drážďan, a Havelkova obsáhlá argumentace pro toto přiřčení (o.c., s. 81—91) se jeví dosti přesvědčivou. Přimlouvám se však za revizi této teze, a to hned z několika důvodů. Vycházíme-li z Havelkových argumentů, pak: — Výrok proti zabíjení a proti přísaze (str. 533 recenzované knihy) je citát z Pseudochrysostoma, který vydavatelé neurčili (MFG 58, col. 743), a ač se tento citát u Mikuláše vyskytuje i jinde, čteme jej i u jiných husitských autorů, ba i u Viklefa. — To, že je v *Tractatu* více citátů biblických než patristických, bych považovala za argument spíše proti Mikulášovu autorství; zato zde není ani jedna autorita v kanonického práva, což je situace u Mikuláše z Drážďan téměř nemyslitelná. — V Husově textu není řeč o svátostech, mluví se o nich až v *Tractatu* (str. 541), Mikuláš ale zjevně nedržel všech sedm svátostí; pokud vím, nikde jinde jejich výčet nepodává, mluví vždy jen o křtu a zejména o eucharistii, v *Punktech* se dokonce vyslovuje přímo proti ušní zpovědi; kromě toho na místě, kde se mluví o eucharistii, by Mikuláš asi těžko pomlčel o kalichu, jsou-li tohoto požadavku plny všechny jeho ostatní spisy (zato se zde vyskytuje požadavek častého přijímání, „frequenter“, což není Mikulášův *topos*). — Nejpřesvědčivější je Havelkův poukaz za to, že se Mikuláš vyhýbá zmínce o „*ecclesia dormiens*“ (odmítání očištění!). V Kaminského soupisu děl Mikuláše z Drážďan je *Tractatus* uveden mezi pochybnými spisy. Bude potřeba toto přiřčení znovu prozkoumat.

Je tedy patrné, že vydání příloh je velmi záslužné; editor si sice značně přidal práce, zato však poskytl cenný srovnávací materiál lingvistům a literárním historikům, vedle bohemistů i těm, kdo pracují s texty latinskými.

Jana Nechutová

Latinitatis medii aevi Lexicon Bohemorum, Slovník středověké latiny v českých zemích, 1. sv. (seš. 1—7), Praha, Academia, 1977—1985.

V roce 1985 vyšel 7. sešit Slovníku středověké latiny v českých zemích (LB), čímž byl uzavřen 1. svazek slovníku (písmeno c včetně, poslední heslo *czytwar*). Slovník je zpracováván v Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV v Praze v rámci mezinárodního projektu Union Académique Internationale. Základní údaje o organizaci práce jsme popsali v recenzi Vl. Kyas—J. Nechutová na stránkách tohoto Sborníku a této řady (E 24, 1979, s. 164—166), zde zopakujeme jen to hlavní a zaznamenáme změny, k nimž během času došlo: práci svého času zahájil a rozvrhl B. Ryba, dnes je kolektiv pracovníků řízen D. Martínkovou. Vědeckým redaktorem se po smrti L. Varcla stal J. Martínek. Z původní redakční rady, která zodpovídala za sestavení a kvalitu prvních sešitů, byli odvoláni úmrtím L. Varcl, E. Kamínková a J. Šebánek. Dnes tedy pracuje redakční rada ve složení H. Kurzová, J. Kejř, J. Spěváček, Z. Tyl, J. Zachová. Zachová se po zesnutí prof. Kamínkové stala též recenzentkou publikace (od str. 855, seš. 6.). Ke změnám došlo též ve složení vlastního pracovního kolektivu — zemřela erudovaná a velmi zkušená pracovnice, která se na excerpcích i sestavovacích pracích podílela od začátku, A. Fialová, a přibylí noví pracovníci, zejména mladí, kteří snad bezpečně zajistí další kontinuitu práce.

Rovněž o obsahu slovníku, o volbě materiálu, o způsobu excerpcí a zpracování hesel jsme podali obsáhlou zprávu poté, co v r. 1977 vyšel 1. sešit (citovaná recenze). Konstatovali jsme tehdy, že potrvá ještě nějakou dobu, než bude vydána tak velká část Slovníku, aby byl prakticky a v širším záběru použitelný. Dnes lze říci, že pracovníci, zabývající se u nás latinským středověkem, považují už LB za nepostradatelnou pomůcku, že celý 1. svazek a dva další sešity, které od jeho dokončení vyšly (8 a 9, oba v r. 1986, po heslo *ecors* včetně), znamenají takovou sumu slovní zásoby, že po Slovníku saháme již dosti často. (Ostatně budí zde řečeno, že v nezbytných případech poskytují příslušní pracovníci KŘŘL dalším odborníkům ochotně informace z dosud netištěného materiálu.) Slovník, který má vždy několik sešitů připravených k tisku dopředu, vychází díky nakladatelství Academia víceméně pravidelně podle původního plánu (lakuny jsou v letech 1980, 1982, 1984, po dvou sešitech naopak vyšlo v letech 1983 a 1986), tj. v rytmu 1 sešit za rok. Můžeme tedy předpokládat, že v době relativně dohledné bude uzavřen i další svazek.

Jana Nechutová

Panončan Pavol Rubigal, **Opis cesty do Konštantínopolu a iné básne**. Preložil, doslov a vysvetlivky napísal Miloslav Okál. Ilustroval Miroslav Cipár. Tatran Bratislava 1985. Str. 99.

Miroslav Okál, přední slovenský klasický filolog, se zabývá v poslední době zároveň s antickou literaturou a filozofií stále více studiem slovenského latinského humanismu. Jeho publikace z tohoto oboru (zejména práce o Martinovi Rakovském) jsou zajímavé i pro možnost konfrontace s našimi novými a nejnovějšími